

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>Szerkesztőség: hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő N.-Péterfia utca 348 szám.</p>	<p>Megjelen havonként háromszor, 5-én, 15-én és 25-én egy, illetőleg másfél iven. Előfizetési ár egész évre 4 frt., félévre 2 frt., Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt., 200 szóig 2 frt., a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr. harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>Kiadó hivatal: hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden közlemény és küldemény inté- zendő, Fűvészkert utca 1080.</p>
--	---	--

Püspöki látogatás a beregi evang. reform. egyházmegyében.

(Vége.)

Augustus 6-kán délelőtt $\frac{1}{2}$ 11 órakor a megállapított utiterv szerint tovább folytatta körutját püspök ur, a beregszászi lelkész lakról harangzugás között indulva Peterdi Károly esperes, Nagy Sámuel és Sütő Kálmán egyházi, Gulácsy Dezső világi tanácsbírák, Kallós Tivadar egyházmegyei jegyző Péchy Endre szolgabíró s többek által kísérve Kigyós felé.

A kigyósi határban 4 banderista, a faluban pedig diadal-
kapu várt az érkezőkre. A lelkészlak előtt a szépen feldiszitett
téren Kis Péter lelkész üdvözlé a szeretett főpásztort, ki ked-
vesen vette e kis egyház külső tisztelgését; a fehér ruhába öltö-
zött leányok által alkotott sorfal között az egyháztagnak él-
jenzéseitől kísérve bevonult a lelkészi-lakba, hol az egyháztanács
tisztelgését fogadva lelkes tanácsokat, áldásokat osztva,
az anyakönyveket megvizsgálta s aláírva egy félóráig időzött
hívei körében. A fél óra elteltével tovább indult Bereg felé. A
bereg határban 18 tagból álló bandérium s a város előljárósága
által fogadtatva s kísértetve haladt Nagy-Beregre, hol a házak
zászlókkal diszitve, az ut zöldfüvel behintve s az utszélek zöld-
galyakkal ékitve kedves benyomást gyakoroltak a bevonulókra.
Mindjárt a város elején egy diadal-
kapu állott, mit az izraelita
polgártársak állítanak tiszteletök jeléül. A város középpontján
pedig egy valóban diszes diadal-
kapu a város és a ref. egyház
által állítva szerzett kedves meglepetést. A lelkészlakhoz érve
Ferge József lelkész adott kifejezést azon örömmel, mely min-
denkit eltölt e látogatás által. — A főpásztor szívből eredő
válasza s egy kis pihenés után a harangok hívó szavára a tem-
plomba sereglett a nép, hol a főpásztor szép beszéde s buzgó
imája mindenkit kivétel nélkül annyira megalapított, hogy a
szemek könnyekkel telének meg. Isteni tisztelet végeztével a
lelkészlakon a bereg-ujfalusi egyház előljáróságát, a beregi
izraelita hitközség küldöttségét s végül a helyi egyház előljáró-
ságát fogadta. A fogadtatás bevégezése után izletes ebédhez
ültünk s hogy toasztok nem hiányoztak, mondani is felesleges.

Ebéd után az iskolát s a népmulatságot szemlélte meg a
püspök ur s aztán 6 óra tájt vissza indult Beregszászba, a tem-
etőnél megállapodva a néhai boldog emlékezetű Kántor Sámuel
sírját nézte meg s könyezve tett arra egy koszorút s Istenhoz-
zádot mondva a lent nyugvónak, ment Gulácsy házához,
hol az estvét a pihenésnek szentelte.

Másnap augusztus 7-én indult tovább Muzsaly felé, Kó-

ródy tanácsbíró, Kovács Lajos szolgabíró segéd t Kallós Tivadar
ref. lelkész kíséretében, hol az iskolát megszemlélve s a nö-
vendékekhez kérdéseket intézve, a nép éljenzése között tovább
vonult s Hunyady Béla tanácsbíró s kedves családját látogatta
meg. Szép jelenet volt, midőn Hunyady Béla kedves gyermekeit
— az egyiket a bölcsőből véve fel mint legdrágább kincseit
mutatá be a főpásztornak, ki azokat megcsókolva megáldá. A
kedves körbeni időzés után — Hunyady Béla tanácsbíró is csat-
lakozva a menethez — indult Borzsova felé, hol a határban
szintén küldöttség és bandérium által fogadva vonult be Bor-
zsovára s a feldiszitett templom s diadal-
kapu előtt megállva
üdvözlötett Darcsy Miklós lelkész által. Az üdvözlő-beszéd s
válasz után a templomba bemelve intézett a néphez buzditó,
lelkésítő szavakat. Azután mozsár durrogások között indult
Vári felé. A vári határban a város tisztelgő küldöttsége a me-
nethez csatlakozva vonult be a városba, hol két diadal-
kapun áthaladva a lelkészlakon szállott meg s a veterán lelkész Fe-
jérváry József által üdvözlötett. Innét a zsufolásig megtelt
templomba menve emelé Istenhez könyörgő szavait. — Isteni
tisztelet végeztével több küldöttséget — köztük a t.-kóródi és
csetfalvai lelkészeket fogadta. Majd a jó magyaros ebédhez ült
a kísérettel együtt s az idő toasztozás és a zene hangjainál ke-
délyesen folyt le. Ebéd után 5 és 6 óra között bandérium által
kísérve indult Badaló felé. Halábornál a Tisza töltésén Göröm-
bey Pál lelkész a meghatottságtól könyezve üdvözlé hívei kö-
rében a főpásztort. A szintén megható válasz után a badalói
bandérium vezetése mellett ért a menet a badalói határ-
hoz, hol Kiss Endre tanító, mint a badalói küldöttség szónoka
által üdvözlötett a főpásztor. A szónoklat s válasz elhangzása
után megindult a menet s a diszes diadal-
kapun átvonulva a lel-
készlak előtt állapodott meg s itt Zámory Béla lelkész üdvöz-
lő-szavai meghallgatása s az arra adott válasz után, a fehér-
ruhába öltözött leányok által virággal behintett uton bevonult a
lelkészlakba. hol kedélyes vacsora után Gulácsy Dezső, Hu-
nyady Béla s Kóródy Sándor tanácsbíráktól, kik innen vissza-
tértek, elbúcsúzva az éjjet is tölté.

Másnap reggel augusztus 8-án a templomban tartott isteni
tisztelet után Surány felé indult. Surányban a lelkészi la-
kon Peterdy Pál lelkész, Bay Ferencz, Bay György, br. Uray
Károly s az egyháztagnak által fogadtatott. A lelkészi udvar bár
diszesen fel volt ékitve, mégis Bay György azon kijelentés mel-
lett, hogy ők nem külső ékességgel akarják fogadni s hogy ezt
kimutathassák, ő 200 frt alapítványt tesz a szegény ref. vallásu
tanulók segélyezésére s azt a főpásztor engedelmével e püspöki
utazás emlékére „Révész Bálint püspök utazásának emlékére“

czimmel látja el. A lelkes éljenzéssel fogadott nemes tett örömmel vétele után a templomot megszemlélve Bay Ferencz ur házához ment a püspök ur s kísérete, hol magyaros vendégszeretettel fogadtatva kitünő hangulatban ebédelt s mulatott a társaság 6 óráig. — Ebéd végeztével megérkezett báró Perényi Zsigmond főispán is, hogy ő is kifejezze üdvözlését. Ez előzenység a főpásztornak láthatólag igen jól esett. Hogy az ebédnél a kedves vendégért, a házigazdáért s a surányi főúri családokért lelkes felköszöntők mondattak az igen természetes.

Egy-két látogatás még, s jött a búcsuzás ideje s a mint az megtörténik, meglesz hozva a határozat is, hogy nem válunk el, hanem kísérik a püspököt Tarpáig és úgy lett; a főispán ur ő méltósága, a Bay s Uray családok kocsikra ülnek s a kíséret-hez csatlakozva kísérik a püspököt Tarpáig. A tarpai határban a város előjárósága s Uray Imre egyházmegyei gondnok diszes s nagyszámu bandériummal várta a magas vendéget, kinek megérkeztek a lelkes éljenzés lecsilapulta után Kovács Bertalan jegyző igazán kedves előadással, s szép beszédben üdvözlé a várva-várt férfit. Az üdvözlés után a hosszú kocsisor bandérium megindult s 7 óra tájban megérkezett a feldiszitett Tarpa városába. S ott a diadalkapuk közt a lelkészlak előtt Simon Andor lelkész fogadta szóuklattal az egyházkormányzót. Az utcát s lelkési udvart betöltött nép éljenzése csak akkor szűnt, midőn a vendég s kísérete a lelkészlakba bemenve megszállt. Itt ismétlődött a búcsu, a surányiak, s a főispán ő méltósága a nép éljenzése közt visszatért Surányba.

A tisztelgő küldöttségek fogadtatása után a város és egyház által közösen rendezett gazdag vacsorához ült a társaság, melynél Tarpa szép leányai szolgáltak fel, s kínálgatóztak oly szívesen, hogy akár akarta az ember, akár nem, enni kellett. Vacsora végeztével 12 órakor ki-ki nyugalomra tért s magamról gondolom, hogy édesdeden pihente a fáradságokat másnap reggeli 9 óráig a mikor templomba ment mindenki s imázott a főpásztornal keresztyén s zsidó egyaránt. Az isteni tiszteletet elvégezve, kocsikra szállt s megindult a menet Gulácsra, hol az egyháztagok a diadalkapunál ünnepi díszben, Freiseysen Gyuláné s Dessewffy Marczelné ő nagyságaig pedig gazdag villásreggelivel s ősi vendégszeretettel várták a vendégeket. — Az itt töltött kedélyes óra örömet növelte az is, hogy Gulácsy Dezsőné ő nagysága váratlanul kedves gyermekeivel megérkezett, hogy a püspököt, mint volt vendégét, még egyszer láthassa. Az idő telt s indulni kellett Hete felé, hogy a kitézött időben ott lehessünk, azért a kedves körtől búcsut véve s Dessewffy Marczelt a csatlakozáshoz megnyerve indultunk s rövid kocsikázás után Hetében, a templom mellett felállított diadalkapunál állottunk meg, hol az egyházi előjáróság, Ferge József tanácsbíró Guthy Ferencz nyugalmazott törvényszéki elnök által fogadva, Bereczky János lelkész által üdvözlötetett. Midőn a szíves üdvözlésre a válasz elhangzott, gyönyörű virágcsokrot tartva kezében előlépett a szép Horvát Ida kisasszony s kedves hangon elmondott üdvözlő beszéde után a csokrot a tiszteletjelül a főpásztornak átadá; ki azt kedvesen fogadva s szép szavakat mondva a lelkészlakba vonult s egy kis pihenés után méltóságos Horvát István kir. tanácsos ur vendégszerető házához ment a kísérettel együtt ebédre. — Az ebéd a kedves háziasszony s szíves házigazda s ur családja körében a legkedélyesebb hangulatban folyt le. Ebéd után érkeztek meg Bay Ferencz s Gulácsy Dezső urak, kikkel az árnyas kertben mulatva időzött az egész társaság. Estve a kedves családtól búcsut véve Uray Imre

egyházmegyei gondnok urhoz ment át a társaság. — A szíves vendégszeretet itt is kedvessé tette az estvét. A legtöbb pohárköszöntő itt mondatott a püspökre, esperesre, az ujonnan választott egyházmegyei gondnokra, Bay Ferencz volt egyházmegyei gondnokra, a szép és kedves háziasszonyra, Gulácsy Dezsőre stb. stb.

Az idő gyorsan telt s már éjfél elmúlt, midőn a vendégek eloszlottak s püspök ur, mint a család vendége, lenyugodhatott. Másnap reggel búcsut véve Hetétől, bandériumtól kísérvé Fejércsére indult a menet, hol a templomot, tanítói lakot megszemlélve indult tovább Tákosra. A tákosi határban 22 tagból álló tákosi bandérium váltá fel a fejércsei bandériumot s ennek előlovaglása mellett értünk be a faluba, hol az egész utca zöld galyakkal ékítve és sással behintve volt. A diadalkapunál Vajas Sándor lelkész intézett szíves üdvözlő szavakat a főpásztornal s vezeté be a lelkészlakba, hol a presbyterium tiszteletét fogadva, fél órát időzött. Itt csatlakozott kíséretéhez Kóródy Sándor egyhm. t. bíró is. A menet újra megindult Csaroda felé s délre megérkezett Csarodára, hol a diadalkapun átvonulva, a lelkési lakon Muhi Dániel lelkész által üdvözlötetve s fogadva megszállt a társaság. Itt ebédelt s itt tölté derült kedélyhangulatban a napot. Ebéd után a püspök ur által a néphez intézett beszéd oly nagy hatásu volt, hogy különösen a nők sírva tódultak a püspökhöz s bódog volt, ki kezét csókjával megérintheté. S itt van a helye, hogy egy szép tettet is felemlítsek: ugyanis Baksay Antal földhírtokos ur nemes hévre lelkesülve poharat ragad s a püspököt éltetve kijelenti, miszerint a püspök utazásának emlékeztére 50 frtot adományoz torony vagy templom építésre. Hogy a megérdemlett éljenzések lelkesen hangzottak, mondanom sem kell. A 50 frtot kifizetve, a nyugtát emlékül előttemezték a püspök, esperes, egyházmegyei gondnok, tanácsbírák és jegyzők. Én is kívánom: éljen a derék férfi sokáig, hogy még sok jóteknyságot gyakorolhasson s legyen jutalma mindig a nemes öntudat!

A templomot, iskolát megnézve s az estvét kedélyes társaságban töltve, telt el a nap.

Másnap reggel, augusztus 11-én Ugornyát látogatta meg a püspök ur, hol szintén a lelkész: Barta József által üdvözlölve szívesen fogadtatott. A templomban beszédet tartva, több küldöttség fogadása után, a társaság a villásreggelit elvégezve, Tisza-Szalkára indult.

A szalkai határban küldöttség és bandérium várta a menetet. A bandérium vezetője a kis Horthy Gyula volt. Szalkán a lelkészlak és templom közt felállított diadalkapunál Csoó Zsigmond lelkész tartá az elfogadó beszédet, melyre, miután a püspök válaszolt, betért a lelkészlakba s egy kevés pihenés után a templomba bement, hol is a szokott hatással végzé az isteni tiszteletet. Isteni tisztelet végeztével, a t.-vidi egyház előjáróságát, majd a t.-szalkai izr. hitközség küldöttségét s a helyi presbyteriumot fogadta. S ezzel a hivatalos körut fűrasztó része be lett fejezve. Ebédre Horthy Gyula tanácsbíró urhoz volt hiva a püspök ur s az egész nagy társaság, hol a gazdag asztal mellett, a szíves házigazda előzenysége csakhamar a legderültebb kedélyhangulatra gyulasztá az egész társaságot. A jó kedvvel mulató társaságot ott érte a szép kertben

az estve; de talán ott érte volna az éjféli is, ha Csoó Zsigmond meghívása folytán az egész társaságnak át nem kellett volna tenni a főhadiszállást a lélkészi lakra, hol addig mulatánk, míg a válás percze megérkezett s a szép holdvilágos éjszakán a társaság tagjai eloszlanak, kiki haza nyugalomra.

A püspök ur másnap reggel augusztus 12-én többektől kísérve ment át Barabásba, hol otthoniasan időzött másnap délutánig, amikor az esperes urral együtt átmenve a somi állomásra, vonatra ültek s elutaztak haza a kálvinista Rómába, Debreczenbe.

Itt időzésének emléke kedves lesz előttünk! De tudjuk, hogy ő előtte is kedves emlékü lesz a beregi időzés! Nem fogjuk feledni egymást soha!

„Bereg“ után.

A kijelentés módszere.

(Folytatás.)

Az Isten kegyelmes céljainak hiányos ismerete a kijelentés korai időszakában egyáltalában nem látszik tehát legyőzhetetlen ellenvetést formálni a kijelentés adásában elfogadott módszer ellen. De már azon nehézségek, melyek az ugyanazon időszakot jellemző erkölcsi fogyatkozásokkal köttetnek össze, komolyabbaknak látszanak. Ezen nehézségek szemünkbe ötlenek többé-kevésbé az egész ószövetségi, mint előkészítési időszakon keresztül és összesen négy főosztályba sorozhatók. — Ott vannak először azok, melyek a kijelentés ügyvivői, vagy fogadói hiányos erkölcsiségével köttetnek össze; másodsor azok, melyek némely isteni parancs és szentesítés színében előterjesztett cselekedetekből keletkeznek; harmadsor azok, melyek az elemi törvényadással függnek össze; és negyedsor azok, melyek a törvény szellemének nyomaiban jelentkeznek az ószövetségi irodalomban, erősen ellenkezve az újszövetség evangyéliomi szellemével. Mindazon tárgyak megvitatása, melyek ezen főosztályok alá jöhetnek, több tért igényelne az itten rendelkezésünkre állónál; legyen elég tehát az egyes főosztályokat csakis az alább felemlítendő tárgyak megbeszélésével illusztrálnunk.

Két általános megjegyzést kell előre bocsátunk, mint az egész kérdést lényegesen befolyásolókat. Az első az, hogy ne legyen meglepő reánk nézve, ha az isteni kijelentés folyamában az erkölcsi tökéletlen megelőzi az erkölcsi tökéletest. Elég, ha a tökéletes végre eljő és ha mindenütt észlelhető előhaladás találtatik a tökéletes mint célpont felé. Ha azt találjuk, hogy ilyen a szentírásban foglalt kijelentés jelleme — azaz, hogy egy folytonos előhaladást tanúsít az egy erkölcsi eszmény felé, mely történhetőleg megvalósítatik — akkor ne habozzunk a korai fokozatokon előforduló fogyatkozások miatt, elismerni valóban isteninek az ily természetű kijelentést. A kijelentés ekkor, erkölcsi oldaláról tekintve, mint az emberi nem erkölcsi nevelése, hasonlít az egyén megszenteltetéséhez, mely — jól tudjuk — nem pillanatszerű, ugyszólván magikus cselekvény, hanem fokozatos munka, mely lassan halad elő lépésről lépésre, míg végre előáll a keresztyén érettség teljes gyümölcse. A tény, mely ily kijelentéssel kapcsolatban különösen hangsúlyozandó, nem az előkészítő fokozatok hiányossága, hanem

a mozgalom előhaladó tendenciája. Annak isteniségét bizonyítják az eszmény, mely végül eléretik, és a folytonos haladás, mely az eszmény felé történik. Ezeknek egyike sem tartozik a természet közönséges rendjéhez. — Nem az eszmény; mert mindenképpen megengedik, hogy a Krisztus jelleme és az ő tanításának és példájának erkölcsi sinórmértéke a tökéletesség természetfeletti magaslatán áll; és nem a folytonos előhaladás az eszmény felé, mert ily haladás sehol nem található másutt, legkevésbé mindenképpen közt a szemita fajknál, kik közé a kijelentés népe is tartozott. Az ember természeti tendenciája, úgy a mint a népek történelmében látható, mindig az erkölcsi elfajulás felé irányul elméletben és gyakorlatban egyaránt; és ezen tendencia, mint minden tanulmányozó e téren jól tudja, egészen kivételes módon és fokozatosan illusztráltatott épen a pogány szemíták vallásos történelmében. Az erre bizonyágokul szolgáló tények ott találhatók a héber íráskönyvek lapjain nem kevésbé, mint az erkölcsi eszmékben folyvást növekedő tisztaság bizonyító tényei a kiválasztott nép körén belől; és midőn a tények ezen két osztálya egymás mellé állittatik, az ember nem teheti, hogy ne tegye fel a természetes kérdést: honnan e szembeszökő különbség? A hívők felelete az, hogy a különbség a héber szemíták és minden többi szemíták közt nem a héber faj természeti geniusára vihető vissza, hanem az Isten természetfeletti működésére. — És hol lehet ennél észszerűbb és természetesebb felelet?

Ugyde behozhatjuk-e Istent mint ügyvivőt, Izrael erkölcsi nevelésébe a nélkül, hogy tönkre tennők az ő tökéletességét, őt tévén felelőssé a nevelési processus korábbi fokozatai előforduló durva erkölcsiségért, vagy legalább is őt megbecsztelenítő érzéklözésbe hozván ugyanazzal? A felelet, melyet e kérdésre adunk, függ azon eszmétől, melyet Istenről alkotunk magunknak és a második általános megjegyzés, melyet itt előre kell bocsátunk, épen az, hogy ne tekintsük az Isten tökéletességét pusztán a fölségesség és nemleges szentség farizeusi szempontjából, hanem sokkal inkább a kegyelmes aláereszkedés és szeretet valóban keresztyén szempontjából. Ez egy nagyon komoly pont, melyet felette kívánatos szívökre venniök nem csak azoknak, kik nem hisznek, hanem azoknak is, kik hisznek a kijelentésben. Mert tény, hogy az eszme, melyet sok hívők táplálnak még ma is Istenről, nagyban viseli magán a farizeizmus színezetét. Az isteni tökéletesség, mely valóban méltó legyen Istenhez, nem annyira a kegyelem eszméjére, mint inkább a világleletti magasztosság eszméjére vonatkozólag ítélte meg. E megítélés mód különbözőképen szokott nyilvánulni, u. m. a prioristikus következtetésekben a biblia, mint Istentől szerzett könyv felől épen úgy, mint sajátos magyarázásokban a szent könyv tartalma felől. Isten könyve, a mint szokták mondani, szabad tartozik lenni mindentől, a mi fogyatkozásnak tekinthető valamely pusztán emberi származású könyvben; és ha a szentkönyv valamelyik részében oly érzélem nyilvánittatik, a mi összeférhetlennek látszik az Isten szentségével, el kell annak gondosan magyaráztatnia. Az ilyen buzgó örködés Isten irodalmi és erkölcsi jó hírneve felett azonban egyenlő színvonalon áll azzal, a mit a Jób barátai gyakoroltak az Isten, mint erkölcsi kormányzó jelleme felett; Vagy pedig azzal, a mit Krisztus Urunk kritizálói gyakoroltak az ő méltósága felett akkor, midőn őt azzal vádolták, hogy a vámszedőkkel és bűnösökkel társa-

log. Valóban oly szolgálat ez, a mit Isten nem köszön meg nekik; mert az ő szemében egyáltalában nem szolgálat az, hanem inkább csak esztelenség, mely az ő jellemének nem ismerésén alapszik és ennél fogva az ő ügyét az ő ellenségeinek kezébe árulja el. Szentsége és méltósága minden eféle magaválasztotta öreinek, azt mondja Isten: engedjétek meg nekem, hogy ereszkedjem alá az ember szükségéhez. Nem vagyok én az a Lény, kinek ti engem tartatok. Az én első érdekem nem az, hogy fentartsam méltóságomat, hanem az, hogy közöljem a bűnös emberekkel kegyelmem áldásait; és e célból kész vagyok én megalázni magam mindenre, a mi szükséges arra, hogy élő közösségbe lépjek azokkal, kiket én megakarok áldani; úgy hogy ők valóban magokhoz vegyék az én jótéteményem áldásait. Valóban csak az oly Isten, kinek legbensőbb szívével ily szavak tükröznek vissza hiven és igazán, jelentheti ki magát az embernek; valóban csak akkor, ha így fogjuk fel Istent, érthetjük meg, becsülhetjük meg és élvezhetjük saját javunkra és boldogságunkra a kijelentést, melyet ő tetteleg adott önmagáról.

Áttérve most már az erkölcsi nehézségek különböző osztályaira, könnyű belátni azonnal az előbocsátott általános megjegyzések szoros vonatkozásait először is azon felvételes sérelemre, mely az Isten tökéletességén a kijelentés korai fogadóinak erkölcsi durvasága által ejtetik. Az ellenvetések e ponton ismereteseke valának a múltban és nincsenek napirenden kívül a jelenben sem. — Megbotránkozunk ugyanis némelyek ma is azon, hogy a gazdagság, melyet Jákób család által nyert, Isten áldásának neveztetik és még inkább azon, hogy a születésjog Isten akarata által mondatik ő reá ruháztatni, holott az először egy gondatlan testvér rut kizsákmányolása által szereztetett meg és azután egy öreg apán elkövetett még rutabb család által biztosított. — Az ily durva előterjesztések aztán a pátriárka életének elbeszéléséből olyanformán próbáltatnak naturalisztikus kritika alapján megmagyaráztatni, mint a hogy a görög mythológiában előforduló erkölcselenségek szoktak megmagyaráztatni az azokkal foglalkozó tudósok részéről; t. i. nem egyebet látnak azokban, mint valami korai természetimádás nyomait. A természetisten — így szól az okoskodás — nem egy erkölcsi jó lény; és így lehetséges volt az emberre nézve, aljas tetteket tulajdonítani istenének és vallásosnak maradni mégis a maga részéről; buzgólkodni istene dicsőségéért és kész lenni, ha kell, feláldozni önmagát annak javára; de alacsony színvonalon állani mégis erkölcsi tekintetben. A mi minket illet, a Jákób jelleme úgy, a mint az a bibliai elbeszélésben le van festve, szerintünk is elég rossz és egyáltalában nem kívánjuk annak alacsonyosságát szépiteni. Sőt bizonyos tekintetben épen az ellenkező irányban látjuk a magunk hitvédelmi érdekét feküdni, abban t. i. hogy a pátriárka hibáit minél kirívóbb színben tüntessük elő. Minél kirívóbbak ugyanis, azaz minél hasonlóbbak azon hibák azon régi korhoz, melyhez tartoznak, annál kevésbé valószínű, hogy azok a jelenkori naturalisztikus kritika értelme szerint csak azon prófétai elbeszélők találmányait, ugyszólván multba visszairt felfedezéseit tegyék, kik egy későbbi korban éltek, midőn már magasabb eszmék uralkodának erkölcsiség tekintetében. A durva erkölcsiség, igenis, egy korai időhöz illik; egy korai idő mellett szól; oly idő mellett, midőn a kijelentés processusa még csak kezdetleges volt. Azonban a tulajdonképi kérdés ez: állhatott-e Isten

szoros viszonyban egy erkölcsileg oly fogyatkozásos személyiséggel, mint Jákób; oly viszonyban, melyet az a tény foglal magában, hogy ő az áldás örökösévé választatott ki? Az igenlő felelet igazolására e kérdésben hivatkozhatnánk azon tényre, hogy a Jákób-féle emberek, fogyatkozásos jellemök daczára is, gyakran többrebecsültetnek a gondviselés által, a mennyiben sikert aratnak az életben, mint az Ésau-féle bőkezű, hirtelenkedő és gondatlan emberek, a mennyiben sikertelenséget aratnak az életben. — Hangsúlyozhatnók továbbá azt is, hogy ezen többrebecsülés megegyezett az erkölcsi ész követelményeivel, a mennyiben Jákób, minden komoly hibái mellett is, magasabban állott a lét skálájában, mint Ésau, azon elv szerint ítélgetvén meg, hogy bármely ember, ki lát és gondol előre és hátra egyaránt és életét egy emberi lényhez méltó cél által szabályozza, magasabban áll, mint az, a ki pusztán csak az ösztön és étvágy teremtménye. E zsinórmérték szerint ítélve, jogosan állithatnók, hogy Jákób, bár kevésbé szeretetreméltó, erkölcsibb volt mégis, mint Ésau. — Méltán állithatnók, hogy Jákób, bár nagyon aljas ember, de ember volt mégis; míg Ésau, bár bőkezű és szeretetreméltó, de csak állatias volt mégis. Ez esetben mi azon tényben, hogy Jákób választatott ki inkább, mint Ésau az áldás öröklésére, egyszerűen csak azt látnók, hogy Isten is aláírta ez összehasonlító ítéletet. És ha elfogadnók e nézetet, egyáltalában nem esnénk, a fentebb jelzett példa szerint, a természetimádás felvételének hibájába, azaz egy oly Isten hívésének hibájába, a ki közönyös volt az erkölcsi megkülönböztetések iránt; mert az általunk felhozott nézet nem foglalja magában sem azt, hogy Isten helyben hagyta a Jákób hibáit, sem azt, hogy ő közönyös volt azok iránt; hanem egyszerűen csak azt foglalja magában, hogy Isten többre becsülte Jákóbot, mint egészben véve, mindeneket egybevetve jobb embert — jobb embert általában véve és jobb embert különösen a kiválasztás céljára nézve, mely abban állott, hogy különítessék el egy nép a világ többi részétől egy magas hivatás betöltésére. E célra legjobban szolgáltak azok, kik képességgel bírtak Isten elhívásának és Izrael rendeltetésének méltánylására és bátran merjük állítani, hogy az olyan ember, mint Jákób, bármennyire alább állott is Ábrahámnál ama képesség tekintetében, kétségkívül magosabban állott mégis az olyan embernél, mint Ésau.

Bethlendi Endre.

(Folyt. köv.)

K ü l f ö l d.

Az egyetemes presbyteri gyűlések története, különös tekintettel a Belfastban tartott harmadik gyűlésre.

(Folytatás.)

D) A belfasti gyűlés.

A harmadik egyetemes presbyteri gyűlés f. 1884. évi június 24-től július 3-ig tartatott Irland egyik városában, Belfastban. E város azon tartománynak, Ulsternek fővárosa, melyben a „zöld sziget“ többi részeitől eltérőleg főként protestánsok, még pedig leginkább presbyteri szervezetű protestánsok laknak. E gyűlésről már részletesebben akarván szólni, általános jellemzésére mondjuk el bevezetőleg a következőket:

A belfasti gyűlésen már nagyon határozottan előtűnt,

hogy itt nem az egyetemes protestáns egyház valamely egy-
oldalu, exclusiv párt árnyalata gyült egybe, hanem egy szé-
les alapokra fektetett óriási testület tanácskozik, mely ny-
intensiv erejét növelni, mint extensiv terjedelmét szélesíteni
akarja és tudja is. Mindenesetre erősen hangsúlyozta e gyü-
lés a presbyteri elveket; igaz az is, hogy ellentétbe helyezte
magát az episkopalizmussal és papismussal és a mi az isteni
tisztelet formáját illeti, erősen elítélt minden, a ritualismus
felé tekintő hajlandóságot; de más oldalról meg bebizonyi-
totta azt is, hogy egyes dogmákat illetőleg megtűri saját
kebelében a nézeteltérést. Különösen azzal mutatta ezt meg,
hogy bevezette testületének tagjai közé az északamerikai
cumberlandi egyházat és hogy visszautasította azon javasla-
tot, mely egy, az egész presbyteri világra nézve egyetemle-
gesen kötelező hitvallást akart készíttetni. Mint föltétlenül
szükséges dolgot hangsúlyozta a reformáció alapelveihez
való hű ragaszkodást és így az evangélium tartalmának
szentül tartását; a kritikai theológiának az iskolára, de
csak az iskolára való nagy jelentőségét és jogosultságát
elismerte, de kimondotta egyszersmind azt is, hogy az egy-
házi gyakorlati életben más feladatnak kell megfelelni, mint
az iskolában.

A gyűlés legkülönbözőbb nemű munkákat végezte, bár
mindezek az egyház tulajdonképeni feladataira, a keresz-
tyén hit ápolására és a Jézus Krisztus szerinti szent élet-
nek az emberek lelkébe ültetésére vonatkoztak. Előttunt itt,
hogy mily óriási tevékenységet fejtenek ki az angolszász
protestánsok a kül- és belmissió terén, a mely tárgyról
nem csak beszéltek, hanem bőkezűleg eszközöket is nyujtot-
tak ilyenmü céllok elérésére. Missionál az egyetemes pres-
byterianismus Cseh-, Francia- és Olaszországban, oda irá-
nyozva működésének egész energiáját, hogy ezen, a római
katholikus egyház alá vetett államokban evangélikus életet
és egyháziasságot alapítson és fejlesszen tovább s örvende-
tes tudomást vett azon nagyszerü munkálkodásról, mely a
nem-keresztyén népeket az evangéliumnak akarja meg-
nyerni. — Sokan beszéltek e gyűlésen a belmissió ügyeiről,
tehát például arról, hogy mit tesznek egyes egyházak a
vasárnapi iskolák ügyében, az elesettek érdekében stb. —
Beszéltek az irhoni zavarokról és azon eszközökről is, a
melyekkel ezeket meg lehetne szüntetni s kimutatták nem
csak azt, hogy sok mulasztás történt e téren és hogy a tör-
vényhozásra nagy teendő vár, ha ez ország bajait gyökere-
sen akarja meggyógyítani, hanem azt is, hogy az egyháznak
is meg kell tennie a magáét, mert végül is csak az evangé-
lium nyujthat teljes gyógyulást. Szükséges lesz új erkölcsi
és ezért új vallásos alapokat is vetni az ország azon részei-
ben, melyekben légnagyobb a nyomoruság, — és pedig ez a
római katholicizmus alá vetett tartományokban a legna-
gyobb. Visszautasithatatlanul kimutatták, hogy Irhonnak
északkeleti részében, Ulster tartományban, hol a lakosság-
nak nagyobb része a presbyteri egyházhoz tartozik, föltét-
lenül jobb viszonyok uralkodnak, mint a déli és nyugati
részekben, a hol még a romanismus viszi a főszerepet, — s
ennek alapján kimondották, hogy a protestáns egyház ezt
egyáltalában nem nézheti tétlenül és közönyösen. Mint nagy
fogyatkozást jelezték, hogy míg Nagybritanniában az
iskola-kényszer már törvényesen be van hozva, Irhonban
ezt még elérni nem lehetett, de kifejezték azon reményöket,
hogy kitarató munka által itt is ki lehet azt vinni.

Rendkívül érdekes volt annak kimutatása is, hogy
Amerikában egyáltalában nem kell féltetni a római katholi-
cizmustól a protestantismus ügyét. Ott, a hol a presbyteri
szervezetü gyülekezetek száma évenként több mint 1200-zal
növekedik, — és pedig Amerikában ez történik; — ott végre
is semmit sem kell tartani a papismus erejétől.

Mindezeket azonban részletes tárgyalásra hagyván
fen, csak azt mondjuk még el bevezetőleg, hogy a gyűlés
rendkívül érdekes képet tárt föl a szemlélő előtt. Természe-
tesen Nagybritannia, Irhon és Amerika református egyhá-
zai voltak legerősebben képviselve, de ott lehetett látni
Ujhollandnak, Japánnak, Ujzelandnak, Ceylonnak, Hindus-
tánnak, Syriának, a Jóreményfoknak és az európai száraz-
föld több református egyházainak képviselőit is. A francia
és a holland mellett ott ült az olasz és a cseh; a svájci és a
német mellett a szentpétervári református gyülekezet kül-
dötte. Oly gyűlés volt ez, mely az egész művelt világ képvi-
selőit magába foglalta s melyet bizton lehetne „oecumenicum
concilium“ névvel nevezni.

De lássuk már ezek után lefolyását.

Csiky Lajos.

(Folyt. köv.)

Rövid szemle

a „Szabad Egyház“ „független magyar református lap“ programmja felett.

Midőn e lapot, — mely Rácz Károly szapári-falvai ref.
lelkész szerkesztése alatt, Lugoson Traunfellner Károly
kiadásában jelenik meg, — legegyszerűbben kezembe vettem s
annak címét megtekintettem, önkénytelenül ezt kérdeztem
magamtól: „hát ez mit akar?“ Igen, mert már maga a
cím, különösen a „független“ jelzővel ellátva olyformán
tünt fel előttem, mintha itt valami szakadásról akarna szó-
lenni, mely közös törvény alatt csak nem rég egyesült ma-
gyar ref. egyházunkat, az eddig „óldott kévét“ ismét
szét akarná bomlasztani; vagy pedig arra akarna vállal-
kozni, hogy az egyházi téren a politikai függetlenségi párt-
tusának legyen nyíltan bevallott közlönye, miután fájdalom-
mal tapasztaljuk, hogy a politikai pártállás újabb időben az
egyházi téren is kezd szerepet játszani.

Ez utóbbi föltevésre nem a „szabad,“ hanem a
„független“ jelző jogosított fel, a mely szót az állami
önállóság kifejezésére jött divatba mai napság — szerintem
igen helytelenül — használni. Én legalább ezzel a „füg-
getlen“ szóval sehogy sem tudok megbarátkozni. Mert ha
igaz az, a mit Hégel a mély elmü bölcész oly szépen és oly
helyesen mond, t. i. „Zum concreten Sein eines
Individuums gehört die Gesamtheit aller
seiner Interesse und Verhältnisse, in welchen
er mit den übrigen Nebenmenschen und ueber-
haupt mit der Welt steht.“ ugy ez, az emberen kívül
minden más egyedekre, individuumokra nézve is áll, mind a
természetben, mind a társadalmi életben. Mindaddig, míg
érdekek és viszonyok kötik ugy az egyeseket, mint a ma-
gasb rendü individuumokat, az államokat egymáshoz, teljes
függetlenségről köztük szó sem lehet, épen ugy, mint nem
lehet szó függetlenségről az égi testek vagy más természeti
tárgyak között, melyek közül egyiknek léte, fenmaradása a

többtől kölcsönösen függ. — Lehet az individuum önálló a maga hatáskörén belül, — s ilyen önálló épen a magyar ref. egyház is a maga autonomiájával, — de azonkívül többekévében függésben áll minden individuum a maga környezetétől s a „Szabad Egyház“ is, ha egyébtől nem, — hitelvileg függ az evangéliumtól, mint általa nyíltan bevalott alaptól, társadalmilag pedig a sajtótörvénytől.

Ezen, a lap czimére tett megjegyzés után annak tartalmára térve át: az első szám vezércikke épen ama kérdést tárgyalja „Mit akarunk?“ felírás alatt, a mely kérdés — mint mondám — a lap megpillantásakor bennem is, de bizonynyal másokban is felmerült, a mint ezt már maga a szerkesztőség is előre sejtette. — Elolvasván pedig ezt a programczikket, úgy találtam, hogy lényegében ez a lap sem akar egyebet, mint a mit mi akarunk, sőt legnagyobb részben már birunk is, hogy t. i. magyar ref. egyházunknak legyen — a minthogy van is — hitvallása; legyen — a minthogy van is — önkormányzata; legyenek — a minthogy vannak is — saját iskolái, melyekben a tanítás középpontja a vallás; legyen — a minthogy van is — sajtó- és szólási szabadsága; ne legyenek ellenben nyomorgó lelkészei és tanítói, hanem legyen egyházunk mind anyagilag, mind szellemileg bőldog és virágzó.

A mit ezeken kívül akar a lap, azt vagy egyáltalában nem óhajtjuk, — mint például hogy egyházunknak mult századokbeli küzdelem- és szenvedésteljes korszaka még egyszer visszajöjjön, vagy oly kevésbé fontos dolgoknak tartjuk, a miket, ha külön zászló alá nem sereglünk is, ugyanazon zászló alatt békekességben elintézhetünk és munkálhatunk, ha ugyan azokat egyházunkra nézve üdvöseknek találjuk. — Mert van ám a program-czikkben érintett pontok között több olyan is, a mit mi helyeselni nem tudunk. Így péld. hogy „ne tartsunk szöszékből beköszönő és kibucsuzó beszédeket,“ ezt épen nem tudjuk helyeselni, nem csak azért, mert a nép, a közönség már megszokta azt, hogy új lelkipásztora ne állítson be hozzá csak úgy, mint midőn egy tisztesség nem tudó ember köszöntés nélkül állít be valahová, hanem őt Pál apostol módjára Isten és a Krisztus nevében köszöntse, üdvözzölje, — s viszont ha lelkipásztora tőle távozik, Isten kegyelmébe s óltalmába ajánlja; — hanem azért sem tartjuk helyesnek, mert teljességgel nem áll az, mintha ily alkalmakkor a lelkész csak a maga személyéről volna mintegy kénytelen beszélni s az ígét hatályosan nem hirdethetné; s ha akadnak mégis olykor lelkészek, kik ily alkalmakkor a magok egyéniségét tolják előtérbe, az ily esetek — mint kivételek — még nem igazolják azt, hogy ez, a lelkipásztor és hallgatói közötti viszonyból önként folyó, természetes és sok tekintetben üdvös szokás eltöröltessék.

Hát azt honnan tudja igazolni a különben igen tisztelt szerkesztő ur, hogy a kenyérnek és bornak az Ur asztalánál hálaadó imával való megszentelése nem helyes dolog és épen ezért eltörölendő? — Hiszen maga az Ur Jézus is hálát adott elébb Istennek s úgy adta a kenyeret, úgy adta a poharat is az ő tanítványainak, s ha ez a hálaadó könyörgés nem szenteli is meg a mi hitelvünk szerint oly értelemben a kenyeret és a bort, hogy azok átlényegüljenek, testté és vérré változzanak, de nagyban emeli — saját tapasztalásom szerint — a gyülekezet vallásos buzgóságát, megszenteli

annak érzéseit. Bármit mondjanak is azok az „exegetikai és történelmi bizonyságok,“ az ujszövetségi szentiratoknak ide vonatkozó egyező bizonyágtételeit (Máté XXVI: 26, 27; Márk XIV: 22; Luk. XXII: 19, 20; 1 Kor. XI: 23.) megdönteni soha nem fogják. s én nem azt tartom helytelen dolognak, ha a hálaadó könyörgés a kenyér és bor felett megtartatik, hanem azt, ha az elmarad; mert félek tőle, miszerint amaz indítvány után, hogy „Ne ceremóniáskodjunk az Ur asztalánál,“ nem sokára majd azon másik indítvány fog következni, hogy urvacsoráját egyáltalában ne is osszunk, holott meghagyta a Megváltó, hogy „ezt cselekedjük az ő emlékezetére.“

A mi az ugynevezett „emberi tekintélyek“ ellen itt-ott elejtett egyes szavait illeti a program-czikknek: erre csak azt mondom, hogy hit dolgában ilyen tekintélyt én sem ismerek el, — de a társadalmi életben minden téren voltak, vannak és lesznek mindig a szellem hatalmával felruházott tekintélyek, kik tekintélyökkel sok jót, de néha roszt is eszközölhetnek, mert magok a legnagyobb demagógok is, kik az emberi tekintélyek ellen izgattak s azokat megdönteni igyekeztek, a tekintélynek egy bizonyos — bár nem igen dicsteljes nemere törekedtek azok körében, kik rájuk hallgattak. Avagy gondolja-e az igen tisztelt szerkesztő ur, hogy az anarchisták, nihilisták és kommunisták közt nincsenek tekintélyek? Hiszen a történelem arról tanuskodik, hogy épen az ilyenek, kik a szabadságot, függetlenséget oly fennen hirdetik s a társadalmi rendet felforgatni, megsemmisíteni igyekeznek, hatalomra kerülvén magok lesznek a legnagyobb zsarnokokká.

Mi nem vagyunk ellenségei annak a szabadságnak, mellyel minket a Krisztus megszabadított, de másfelől ugyancsak az ő tanából azt is tudjuk, hogy az egymás iránti szeretet, a rend és béke multhatatlan feltételei a józan szabadságnak, s ha valahol, úgy a szabadság felfogásában kell szem előtt tartanunk amaz elvet: hogy „rend a lelke mindennek;“ rend pedig bármely társadalomban, s így az egyházi társadalomban is csak úgy lehet, ha az apostol intése szerint „engedelmeskedünk az előttünk járóknak.“ Sokszor hivatkozunk — egész az unalomig — a r. kath. egyház nagy erejére, hatalmára; de tévednénk ha ott az erő forrását csak a nagy vagyonban, gazdagságban keresnők, nem pedig egyszersmind és főképen az azon egyházat alkotó tényezők egymástól való rendszeres függésében, — a mit mi ha oly modorban nem óhajtunk, sőt hitelveink folytán meg sem is engedhetünk, de az mindenesetre szükséges közöttünk is, hogy valaki „primus inter pares“ legyen, hogy így nálunk is az apostoli intés szerint „mindenek ékesen és jórenddel történjenek.“

Hogy „magyar ref. lelkész ne legyen kormányhivatalnok, hogy rendjeleket, kitüntetések ne fogadjon el“ — hát hiszen ők ezt talán magok se óhajtják s ha illemből vagy kényszerűségből mégis elfogadják, ebből nem következik szükségképen, hogy azért egyházuk iránti hűségüket áruba bocsássák, — ha szinte ez egyes esetekben olykor megtörtént volna is. Hogy pedig egyes emberek ilyen hűtlenségének az egyház önkormányzata áldozatul eshetné, ezt szabad legyen kétségbe vonni, sőt határozottan tagadni már csak azért is, mert ha ezt elismernők, nem csak ő reájok, hanem önnön magunkra is sütnők a hűtlenség és gyalázat bélyegét, kik egyházunk-

nak törvény által biztosított önkormányzati joga felett mindnyájan örködni tartozunk! Mi nem ismerünk oly központi egyházfőt, ki az egyházzal kénye és kedve szerint rendelkezhetnék, s bár azoknak, kiket a törvény és közakarat előjáróinkká tett, tisztelettel kell engedelmességeknek a törvénytől való engedelmeskedésben, de ha törvényellenes s az egyház kárát, romlását célzó törekvést vennénk észre bennük: ez esetben nem csak szabad, de sőt kötelességünk lenne az engedelmességet rendeleteiktől megtagadni, mert hiszen a törvény mindenkinek felette áll s főt és tagot egyaránt kötelez.

Egyébiránt pedig azon idézetekhez, melyeket a program-czikk épen e pontnál hirneves emberektől idéz, a mi ből — melleleg legyen mondva — úgy látszik, hogy ő az emberi tekintélyeknek inkább hódol mint mi — szerintünk, bármily hirneves emberektől származzanak is azok, nagyon sok szó fér; mert a mi a Révész Imrétől vett idézeteket illeti, az merő ellentétben áll ama törekvéssel, melyet a program erősen hangsúlyoz s melylyel mi is egyetértünk, hogy t. i. egyházunkat a nyagilag is erőssé tenni s lehetőleg képesíteni ez által nagy és nemes feladatának megoldására; a mi pedig az Alvinczitől és dr. Böhl-től átvett álláspontot illeti: az az Esai 49: 23. a mellett hogy az egyház és állam közötti viszonyra magyarázva Canossára emlékeztet s inkább illik a róm. katolikusok szájába, kirívó ellentétben áll amaz általunk is elfogadott állásponttal: „Szabad egyház szabad államban.”

Nagykárolyi.

(Vége köv.)

Könyvismertetés.

„Koporsó feletti imák, rövid siri szókkal. Temetési alkalmakra. Irta Édes Vincze, tiszatárjani reform. lelkész és egyházmegyei tanácsbíró. Első füzet. Miskolcz. Ifj. Vánca Mihály könyvnyomda-intézetéből. 1884.”

Ez itt jelzett, nagyon kis nyolczadrétben, a lapok számozása nélkül (a mi különben 96-ot teszen) megjelent kis első füzetben 30, elég nagy betűvel nyomott 40—50 sornyi és így rövid ima, és mindenik ima után 10—20 sornyi „siri szó” foglaltatik.

Néhány szóval a kis művet akarom megismertetni. Előbb azonban megpróbálok egy kis mértéket alkotni, melyhez az imákat, nem egyenkint ugyan, de általánosságban, értékök megítélhetése végett alkalmazzam.

Mi az ima? Átalában így határozzák meg: „Istenneli társalgás.” Nagy szó. Tehát erre nem az emberekkel való rendes társalgási beszéd mód s kifejezések használhatók. Hanem mintegy egy felsőbb világ nyelve az, melyen e társalgás egész fenségében folyhat; az a nyelv, melyet csak az ihletett költők, a szó teljes értelmében vates-ek ismernek, de a melyen ők minden tárgyról különös egyszerűséggel, oly tiszta kijelentésszerű világossággal és épen azért elragadóan s csudásan beszélnek. Tehát e nyelv épen nem mesterkélt s ékes frázisok nyelve. Sőt a költő, a vates nem is használhat s nem is használ frázist, még jelzöt is ritkán. Szabad legyen erre példakul pusztán költőket idézni. Virgil: Arma virumque cano. Horac: Exegi monumentum aere perennius. Vörösmarty: Hazádnak rendületlenül.

Hanem ez a társalgás, vagyis az ima, tárgyánál fogva többféle. Sőt ugyanazon egy ima részei is — kezdő beszéd, kérés és zárszó — más-más neműek. Ha az Isten magasztalására, dicsőítésére, tökélyének csudálatára s iránta való szeretetünk nyilvánítására irányul az ima: ez aránylag a legkönnyebben megyen és — bár itt is a költői lélek más-kép szól — ezt bárki is helyesen megteheti; mert erre az embert minden, a mit lát s érez, tanítja és vonza, és mert itt az emberi ép elme s romlatlan szív beszéde sőt ömlengése is, az Isten tökélyeiről való fogalmakkal összeütközésbe soha nem jöhet. Erre felséges példák a zoltárok s köztök kiválóan a CIV-dik: „Áldjad lelkem Uradat és tiszteld,” — és a XIX-dik: „Az egek beszélnek...” és Révész B. imádságai közül főképp: „Világok ura! bölcs és nagy Isten!”

Könyves János,
ref. lelkész.

(Vége köv.)

A tiszántuli ev. reform. egyházkerület augusztus 18—23. napjain tartott közgyűlésének közérdekű tárgyai.

Püspök urnak a beregi ev. ref. egyházmegyében tett egyházlátogatásáról, nagy örömmel értesült a közgyűlés és fölkérte, hogy e fárasztó, de egyházi életünkre messze kiható nemes munkát továbbra is folytassa.

A nagyszalontai egyházmegyének ujonnan választott esperese Szél Kálmán, nem különben a beregi egyházmegye gondnoka Uray Imre hivatalaikban nagy megnyugvással erősítettnek meg.

A rendkívüli szükségletekre fentartott államsegélyből következő egyházak és belhivatalnokok nyernek segédelmet: A nagybányai egyházmegyéből: a d.-apáti, garbólczi és magosligeti lelkészek; a kispeskei és garbólczi tanítók. A beregi egyházmegyéből: a berei, daróczi és gecsei egyházközségek; a halábori, m. jános, csetfalvai, gecsei és s.-oroszi lelkészek; végül a v.-atyai tanító. A debreczeni egyházmegyéből: a sámsoni tanító. A h.-n.-kunsági egyházmegyéből: a rákóczi-i alakuló egyház. A n.-károlyi egyházmegyéből: a vitkai egyházközség; a k. daróczi, ólcsvai, parasznyai, é.-apáti, domahidai, k. szentmiklósi, ópályi, domahidai, ólcsvai, ny. parasznyai és irinyi tanítók. A m.-ugocsa-i egyházmegyéből: az aklii és f. almási egyházközségek; a n. tarnai, aklii, f. almási, gödényházi és fencsikai lelkészek; a tekeházai tanító. A felső-szabolcsi egyházmegyéből: az ajaki, karászi és székelyi egyházközségek; az őrladányi, eperjeskei és petneházai lelkészek; a szabólczi, laskodi és petneházai tanítók. A nagyszalontai egyházmegyéből: a bélzerindi egyházközség és a nyégerfalvai tanító. A szatmári egyházmegyéből: majtisi, komlód-tótfalui egyházközségek; a császlói, ricsei, n.-szekeresi, k.-tótfalui, gyügyei és penyigei lelkészek; a cs.-bagosi, ricsei, kis-ari, nagy-ari, penyigei, majtisi, császlói, darahi, k.-tótfalui tanítók és Gacsályi József munkaképtelen tanító. Az egyházközségek 40—40, a lelkészek 30—30, a tanítók 20—20 frtnyi segélyben részesülnek.

A magyar ref. segélyegyletből pedig a következő egyházak segélyeztetnek:

I. Az alsó-szabócs hajduvidéki egyházmegyéből: H. Dorog 50 frt.

II. A békésbányai egyházmegyéből: Csávos, Pancsova, Hertelendifalva, Csanád-Apátfalva, Fűzes, Bunya-Szegszárd 50 frtjával összesen 300 frt.

III. A beregi egyházmegyéből: Csetfalva 50 frt, Bilke 250 frt, Makkos-Jánosi 50 frt, összesen 350 frt.

IV. A bihari egyházmegyéből: Körös N.-Rév, Kakucs 50 frtjával összesen 100 frt.

V. Az érmelléki egyházmegyétől: Tóti 50 frt.

VI. A felső-szabócsi egyházmegyéből: Nyiregyháza, Kótaj, Ó-Fejértó, Piricse 50 frtjával összesen 200 frt.

VII. A heves-nagy-kunsági egyházmegyéből: Rákóczi 50 frt.

VIII. Máramaros-ugocsai egyházmegyéből: Dabolcz, Csepe, Nevetlenfalva, N.-Tarna, Fancsika, Gódeyháza 50 frtjával összesen 300 frt.

IX. A nagybányai egyházmegyéből: Misztótfalu, Magosliget, Garbolcz 50 frtjával összesen 150 frt.

X. A nagykarolyi egyházmegyéből: Kis-Majtény 70 frt, Parasznya, Dengeleg, Szaniszló, Kr.-sz.-Miklós, Domahida, Papos, Csomaköz, Iriny 50—50 frt, összesen 470 frt.

XI. A nagyszalontai egyházmegyéből: Nyégerfalva 50 frt.

XII. A szatmári egyházmegyéből: Tisza-Köröd, Szamos-Ujlak és Kömörő 50 frtjával összesen 150 frt.

A lelkeszfelavatási ünnepélyen Csiky Lajos theol. tanár tartotta az egyházi beszédet, mely mind tartalmánál, mind a szép előadásnál fogva jó hatást gyakorolt a gyülekezetre. 49-en avattattak fel, 47 lelkipásztor és 2 theol. tanár. A felavatottak nevei:

Erdős József páncsovai, Bagdi János anti, Bethlendy Sándor tamásdai, Bögös Lajos erdő-gyorki, Derekas János fekete-tóti, Kató Béla amaczi, Hajdu Zsigmond batizi, Sarkady Zsigmond rozsályi, Király Antal bökényi, Biksi Ferencz gyulai, Nagy Endre hosszumezői, Tegze László verbóczi, Szele György tépei, Madarász Lajos tordai, Bélteki Lajos pocsalyi, Méhész Lajos t.-szöllői, Szük Károly t.-kürthi, Kádár Antal t.-sz.-imrei, Györi Lajos kenderesi, Szikszay Kálmán rafajna-ujfalui, Csatári Ferencz muzsalyi, Kiss Péter kigyósi, Szentimrei József kajdanói, Hézszer Gyula m. jánosi, Bereczky József bilkei, Nagy Dániel h.-v.-pércsi, Szabó Lajos h.-hadházi, Tóth Lajos t.-dobi, Szatmári Sándor margitai, Ungvári Gyula poklosteleki, Rác Lajos micskei, Torma Károly köbölkúti, Marjai Péter n.-létai, Bányai László bagaméri, Nánási Imre m.-telki, Lévy Mihály b.-sz.-mártoni, Porkoláb József ibrányi, Takács Gyula rohodi Rác Gyula tuzséri, Földvári Gerzson ó-fejértói, Marton Gyula piricsei Kiss Lajos kaplonyi, Berey József szaniszlói, Király István ó-pályii, Kiss Bertalan keéri, Varga Lajos majtisi, Thury Zsigmond kisari lelkészek; Csiky Lajos, Bethlendi Endre theol. tanárok.

Az ürességben volt gymn. tanszékek betöltettek, nem különben az 5-ik, most ujonnan állított theologiai tanszék is. A classica litteraturára Dr. Öreg János n.-kőrösi tanár.

Mathesis és mértani rajz tanszékére: Karay Sándor szatmári tanár; magyar és német nyelvre: Sinka Sándor h.-m.-vásárhelyi tanár választattak meg.

(Folyt. köv.)

Különfélék.

Felhívás. A debreczeni főiskolának azon egykori növendékei, kik a gymnasiumi tanfolyamot 1865-ben, a hittani pályát pedig 1869-ben végezték be, tanulói pályájuk bevégezésének 10 éves emlékünnepe alkalmából, 1879. október 9-én Debreczenben tartott összejevetelükön elhatározták, hogy „a tanuló társak közelebbi összejevetelének helyéül Debreczen, idejéül 1884. szeptember hó első vasárnapját követő szerda tüzetik ki.“ Midőn eme határozatra baráti szeretettel emlékeztetjük volt tanuló társainkat: — mint debreczeni lakosok — kedves kötelességünknek ismerjük egyenkint és összesen felhívni őket, hogy ama — f. hó szeptember 10-re kitűzött találkozáson, — családjuk tagjaival együtt — sziveskedjenek megjeleni. Debreczen, 1884. augusztus 20. Elek Lajos gymn. tanár, Beczner Frigyes reáliskolai tanár.

Tartalom: Püspöki látogatás a beregi evang. reform. egyházmegyében. „Bereg“ után. — A kijelentés módszere. Bethlendi Endre. — Külföld. Csiky Lajos. — Rövid szemle. — Könyvismeret. Könyves János. — A tiszántúli ev. reform. egyházkerület augusztus 18—23. napjain tartott közgyűlésének közérdeklőbb tárgyai. — Különfélék. — Hirdetés.

Felölös szerkesztő: Tóth Sámuel. Szerkesztő társak: Békési Gyula, Géresi Kálmán.

HIRDETÉSEK.

PÁLYÁZAT.

A h.-bösszörményi ref. egyház és város által fentartott, polgári iskolával kapcsolt 6 osztályú gymnasiumban egy évre egy ideiglenes tanári állomásra pályázat nyitattik. E tanáriszék tantárgyai: Magyar nyelv I. II. és III. osztályban, számtan, I. és II. osztályban, történelem III. osztályban, esetleg felmerülhető szükséghez képest más tantárgy. Javadalmazása 500 frt és 100 frt lakbér.

Pályázhatnak az orsz. középiskolai törvény szerint képesített ref. vallásu tanárok és tanárjelöltek. A kellően felszerelt kérvények egyháztanács elnök Bakóczy Jánoshoz folyó évi aug. 31-ig beküldendők. Megjegyzendő, hogy ezen tanári állomás egy év múlva 800 frt javad. és 100 frt lakbér fizetéssel állandósíttatni fog.

H.-Bösszörmény 1884. Aug. 14.

Az egyháztanács.

Az alsó-szabolcs-hajduvidéki reform. egyházmegye lelkészei által alapított gyámintézet történelmének rövid vázlata.

(Vége.)

A Dobon 1876. szeptember 13-án tartott gyűlés 13. számú végzése gyámintézetünket illetőleg, hathatós lendületet adott az intézeti tőke növekedésének, elrendelvé, hogy a tiszántuli egyházkerületnek az egyházmegyék részére ajánlott 8000 frt államsegély osztalékából, a mi egyházmegyénket illető részlet (18) a lelkészgyámolda pénztárának erősítésére fordítottassék. Ugyanezen gyűlés elibe egy indítvány (19) is terjesztett, mely — a mint később látni fogjuk — elfogadtatott és a végzés, mely annak alapján hozott, olyan fordulatot adott az intézet ügyének, mely annak erejét eddig nem tapasztalt gyorsasággal öregbítette. Az indítvány, melyet Bakoss Gábor pénztárnok terjesztett elő, mint az említett gyűlés 14. számú végzésében olvasható, következőleg hangzik:

Olvastatott Bakoss Gábor tanácsbíró és gyámintézeti pénztárnoknak a lelképásztori gyámintézetre vonatkozólag, közgyűlésünkhöz intézett beadványa, melyben a lelkész-özvegyek és árvák s hivatal képtelenné vált lelképásztoroknak, az eddiginél nagyobb segélyezésben részesíthetése s e czélból a gyámintézeti pénztárnak gyorsabb gyarapíthatása végett, indítványozza s illetőleg az egyházmegyei közgyűlés által kimondatni kéri, hogy:

1. Zelizi Károlyné Sinai Ágnes, Demjén Jánosné Szász Katalin és Igaz Pál dadai nyugalmazott lelképásztor évi segélyilletékük, az eddigi 25 frton felül ne emeltessek.

2. Szívos Mihályné Váradi Judit asszony részére, a pénztári tőkének 10,000 frtra növekedése után haláláig 100 frt évi segély utalványoztassék.

3. A lelképásztoroknak osztályzat szerint eddig fizetett évi részvénydíja, ezentul tizszeres mennyiségben fizetessék.

4. Szabályok alkottassanak arra nézve, hogy a lelképásztori özvegyek és árvák, vagy hivatalképtelenné vált lelképásztorok, kiknek segélyezésök a részvénydíj felemelés s illetőleg a felemelt részvénydíjnak csak egyszeri befizetése után következnek be, mi módon segélyeztessenek (19).

Közgyűlésünk e nagyfontosságú indítvány feletti határozat hozatalba ezennel bocsátkozni nem kíván; e felőli véleményadás végett megbizta az indítványozó Bakoss Gábor mellé Ozsvát Lajos, Katona Endre, Soltész László, Bakóczi János és Zsigmond Sándor lelkészeket, kiknek véleménye bővebb körben megvitathatás végett a legközelebbi lelkészegyleti közgyűlés elé terjesztetvén: egyházmegyénk a jövő évi rendes közgyűlésén fog majd az indítványt illetőleg érdemileg határozni.

A küldöttségi tagok 1877. ápril 10-én Nádudvaron (Katona Endre és Bakóczi Jánoson kívül) együvé jöttek.

Rendelkezések alatt négy irott javaslat állott, melyet Ozsvát Lajos, Zsigmond Sándor, Bakóczi János és Bakoss Gábor készítettek. — A beadott dolgozatokban talált kisebb fontosságú eltérések könnyű szerrel kiegyenlítették; de egy és pedig a legérdekesebb pont hosszúra nyult eszmecserét idézett elő. Itt három nézet állott szemben; egyik a mostani részvények 3-, másik 5-, harmadik 10-szeres emelését ajánlotta. Végre aztán abban lett megállapodás, hogy eddigi részvény ötszörös emelése hozatik javaslatba. E szerint az indítvány első pontja változtatás nélkül elfogadtatott.

2-dik pontja az eredeti indítványtól eltérőleg azon módosítás alá vettetett, hogy Szívos Mihálynénak 100 frt helyett 50 frt évi segély hozatik javaslatba.

3-dik pontja, mely a részvényt tizszerezni javallja, szintén módosított, a mennyiben a küldöttség ennek ötszörösítését ajánlja.

4-dik pontja, mely a segélyezések mi módoni eszközésére kér feleletet, abban a javaslatban láttatik el felelettel, hogy a felemelt részvény fizetők özvegyei és árvái, ha a felemelt részvény csak egyszer fizettetett is, azonnal 300 frt évi segélyt nyerjenek, mihelyt az intézet évi tiszta bevétele a kezelési költségek levonása után 2000 frtig emelkedik. Ezzel kapcsolatban Dicsőfi József nyugalmazott lelkésznek fenhagyatni javasoltatik e kettő közti szabad választás: 1. eddigi évdíj fizetése mellett 100 frt évi gyámdíjra tarthat igényt; 2. felemelt részvény és alapítványi pótlék fizetése mellett 300 frtra.

Az 1866 előtt szolgálatba lépett és így nem első évi járulékaik, hanem csak osztályzat szerinti alapítvány egyszeri befizetésével terhelt lelkészek, a küldöttség nézete szerint, kötelezendők alapítványi pótlék czimen a következő 10 éven keresztül osztályzatonként 8, 6, 4, 1 frt 60 kr, vagy 10 év alatt összesen 80, 60, 40 és 16 frtot a pénztárba beszoolgáltatni.

A küldöttség a gyámintézet pénztárnokát megbizta, hogy az intézet alapszabályzatát az ekként általa megjelelt irány utmutatása szerint leirván, a közelebb tartandó egyházmegyei gyűlésre juttassa be.

Az eként berjesztett küldöttségi munkálat Földesen 1877. május 23-án tartott lelkész-egyleti gyűlésen (20) történt tárgyalás után változtatás nélkül elfogadtatott; a P.-Ladányban szeptember 12-én tartott egyházmegyei gyűléshez beterjesztetett és itt egy pont kivételével, melyben Szívos Mihályné részére 50 frt ajánlatik, az eredeti indítvány szerint 100 frt évi segély utalványoztatván, — a többi pont érintetlenül elfogadtatott s a megerősített alapszabály-

*

zat a gyűlés jegyzőkönyvébe 11. sz. a. beigtattatott. Ugyanezen gyűlés 12. számú végzésében felhívás intéztetik a kebelbeli egyházakhoz, hogy a lelkipásztori gyámintézet alaptőkéje gyarapítására, anyagi erejükhöz s a lelkipásztorok számához mértén bizonyos évi állandó segélyt szavazzanak meg. — Szintén ezen gyűlésben Fodor Beniámin a gyámintézetbe leendő bevételezésért folyamodván, ezen kérése a 13. sz. végzés szerint teljesített azon feltétel kikötése mellett, hogy hivatalba lett lépésekor fizetni tartozott alapítványát, az az óta esetleges évi részvényeket a megfelelő 8% kamatok felszámításával fizesse be, az ezentuli részvényeket pedig pontosan rója le.

Az egyházmegye ily üdvös támogatása mellett az egyesek közül is váltak ki nemes érzelmű ügybarátok, kik az intézet alaptőkéjének erősítéséhez jelentékeny kegyadományozással járultak. Mindjárt ez időszak kezdetén 1862. Szabó Pál mezőtúri nyugalomra lépett lelkész és Bethleni Zsuzsanna az ő felesége 200 o. é. frtot ajándékoztak oly módon, hogy míg élnek, addig ezen összeg évi 6% kamatai az ő részökre legyenek kiadva, halálok után azonban a 200 frt és törvényes járuléka az intézet alaptőkéjéhez csatoltassanak. A b. e. alapítók az eként fentartott 6% kamatot 1867-ig együtt élvezték, 1875-ig az özvegy nő élvezte; ez év után pedig a gyámintézet élvezi. — Ugyanezen évben (1862) néhai b. e. Balogh Péter püspök 100 darab arczképét ajándékozta az intézetnek, melyek árából 72 frt 20 kr folyt be annak pénztárába. Majd 1865-ben Józsa János, volt szoboszlói egyik lelkész 100 o. é. frtot, végre 1873-ban U. Szabó János hajduböszörményi egyháztag 50 frt végrendeletileg hagyott kegyadományukkal növelték a gyámintézet alaptőkéjét.

Az egyházmegyei intézkedéseknek, az itt előterjesztett kegyes adományoknak s ezeken felül annak, hogy mindjárt ez időszak elején 24-re növekedett az alapító és részvény fizető lelkészek száma (21) eredménye lett, hogy ámbár a pénztár segélyezésre 1862—1877-ig, 471 frtot adott ki, mindazonáltal az 1877. évi bezárt számadás következő pénztári állományt tüntethetett elő:

Alapítványi tőke (22)	505 frt — kr.
Gyümölcsöző tőke	10,328 „ 50 „
Pénztári maradék	75 „ 45 „
Együtt	10,908 frt 95 kr.

V. K o r s z a k. 1878—1883.

Szilárdulás.

A gyámintézeti pénztár a már eddig feltüntetett szép fejlődés mellett is, gyenge volt még az arra jogosultak jelentékeny mennyiségbeni évenkénti segélyezésére. Azonban a p. ladányi gyűlés már megtette azt az üdvös intézkedést, mely azt az eddiginél nagyobb mérvű segélynek a közel jövőbeni kiszolgáltatására képesítette. Azok az új források, melyek itt nyitattak, t. i.

1. Az évi részvényeknek 74 frt és 80 krról, 370 frt 40 krig lett emelése.

2. Tizenhat 1866. év előtt belépett lelkésznek 10 évre együtt ajánlott 94 frt 40 kr alapítványi pótléka, melyből ma is, midőn közülök négyen elhaltak, 67 frt 20 kr folyik évenként a pénztárba.

3. Az egyházak együtt 188 frt 20 kiban megszavazott évenkénti kegyadománya (23).

4. Az államsegélyi osztalék, mely 1877-től négy éven által 325, hármon által 343 frt és így együtt 1900 frtot gyümölcsözőtt.

5. Új lelkészek első évi félfizetése (24 j.) melyből 1869—1883-ig 1104 frt 34 kr fizettetett.

Szóval a régiekből fentartott és újból nyitott források áramai oly jótékony hatást gyakoroltak a pénztári alap szilárdítására, hogy az azokból folyó évi bevétel, mely 1877-ben 1423 frt 45 kr volt, 1878-ban 2000 frt 70 krra, 1879-ben 2196 frt 84 krra, 1880-ban 2257 frt 58 krra, 1881-ben 2438 frt 70 krra, 1882-ben 2682 frt 88 krra, 1883-ban 2985 frt 11 kr értékéig haladt előre, s holott ez idő alatt kezelési költségre (25) 675 frt 75 kr, segélyezésre (26 j.) 1300 frt és így összesen 6 év alatt 1975 frt 75 kr vissza nem térő kiadás tétetett, még is a pénztár 1883 végével következő tőkével rendelkezik:

1. Be nem fizetett alapítványokban 400 frt — kr.

2. Gyümölcsözőkben 21,409 „ 43 „

Összesen 21,809 frt 43 kr.

és így a pénztári alap 1878—1883-ig 10,500 frt 48 krral erősödött, melynek segélyére szükség esetén 24 alapító és részvényfizető lelkész tart igényt (27).

Z á r s z ó.

Ime az egyszerű vázlat, mely egy 45 év előtt eszmében született s később megvalósult intézet történetét tárja előnkbe. Talán ma is nélkülözünk kellene ezt, ha az inségtől kényszerített egyik hivatalképtelen volt lelkész, bátorságot nem vesz magának arra, hogy végső szükségében a m. k. helytartó tanácshoz folyamodjék és az ezen esetről értesített egyházkerületi gyűlésben, Szoboszlai Pap István nincsen, kit nem csak meghatott a feltűnő érzékeny eset, hanem indítványt is szült elméjében, melyet az oltár tüzetől ihletett nyelvel szőnyegre hoz, ajánl, elfogadtat s foganatosítása iránt azonnal intézkedéseket tétet, melyek az egész egyházkerület minden egyházmegyéihez s a mienkhez is megküldettek.

Nemzeti szokásunk melegen fogadni az időnkint feltűnedező üdvös eszméket, — de csak addig tart e melegség és hevülés, míg a kivitel áldozatokat nem követel; mikor pedig ennek ideje megérkezik, keblünk melegének tüze azonnal hamvadni kezd s jó ha egészen ki nem alszik. Ily melegen fogadott vendég volt a gyámintézet eszméje is. Megérkezvén az, heves üdvözléssel fogadtatott az, ékeesebbnél ékeesebb beszédek özönlöttek dicsőítésére s midőn az oltár elkészült s felhangzott mellette az áldozatra hívó szó azoknak, kik az új eszme születésekor annyi lelkesedés külső jeleit mutatták, nagy része mozdulatlan maradt s közülök csak néhány vállalkozott áldozatának feltevésére. A lelkesítő szó folyvást hangzott: de évek haladása alatt gyenge volt arra, hogy az oltártól félrevonulók meghallják azt és általa az adott példák követésére buzduljanak. E miatt az újszülött csak tengett, hervadozott s a reménység, melyet néhányan életrevalóságához kötöttek, még ezeknél is ingadozott. Szerencse, hogy a vezetők és az uttörők közül néhányan szilárdan megtartották azt s egyesült erővel oda vitték az intézet dolgát, hogy idő múlva a tengő helyzet időszaka bevégződött, az intézet sorsa lassan-lassan javulni, ereje fejlteni kezdett s alapja megszilárdulásnak örvendett.

Azok után a fillérek után, melyeket évenként összehor-

dogattunk, van a mi egyházmegyénknek már szilárdulásnak indult gyámintézete s mily megnyugtató reánk nézve tudni azt, hogy bármikor történendő halálunk esetére nem fogunk hagyni itt maradandó özvegyünk s árváinkra megszegyenitve gyótró inséget, koldusbotot, hanem a tisztességes évi segélyben, melyet az intézet nyújt, oly örökséget, mely kiszolgáltatja nekik az életfentartás első szükségéi által követelt fedezetet.

Még azonban egy égető szükségünk van. Ez a lelkipásztori nyugdíj-intézet. Mig ez elhárítva nem lesz, mig nem lesz oly alapunk, mely erőhagyott állapotunkban magunknak tisztességes kenyeret nem biztosít: addig csak félrészben van közöttünk megtestesülve az a magasztos eszme, mely Szoboszlai Pap István emelkedett lelkében, ezelőtt 45 évvel született s valahova eljutott, mindenütt melegen fogadtatott.

„Mai nap“ — így zengi hattyu dalát, egy gyászos halállal kimult hivatalképtelenné vált, volt lelkipásztortárs: „mai nap és ebben meg kell ismernünk a művelődés szelleme nagy haladását, a művelődés terén mindinkább kiterjeszkedik a gondoskodás a munkaképtelenek nyugdíjazására. Az állam nagy számu hivatalnokai, vasutak, pénztáraknál alkalmazott tisztviselők, tanárok, tanítók, jegyzők, bizonyos szolgálati évek után, jogositva vannak nyugdíjra, sőt újabban az államférfiak a dologra tehetetlen munkásokra is szándékoznak emberi és politikai okokból a gondoskodást kiterjeszteni; csak a prot. lelkészek kénytelenek eddig az ilyen jótékony gondoskodást nélkülözni, habár 30, 40, 50 évet töltöttek is el a hivataloskodásban, tehát szükség leend valamely forrásnyitásra, melyet részben már szolgáltatni fognak az országos domestika és a Baldácsi-alap.“

Az ide irt szavak az én régen ápolt és megszilárdult óhajtasomat is tolmácsolják; mert erős meggyőződésem, melyet már a dobi gyűlésre ezelőtt 7 évvel betérjesztett indítványomban is kifejeztem, hogy a lelkész nyugdíj-intézetkről gondoskodás égető szükség. A lelkészi hosszan tartó szolgálat méltánylása, az egyház jól felfogott érdeke hangosan követeli azt, hogy a kik 30, 40, 50 éven keresztül hordozzák az evangelium szolgálat igáját, nyugdíj élvezetre jogosultságot nyerjenek. — Ne hozza itt ellenvetésül senki, hogy az ilyen megfáradt szolgálk tarthatnak segédet és könyithetnek terheiken. Mert a mellett, hogy a segéd tartás magában véve is teher, nem ment fel a tehertől; de meg a segédnek fizetés és tisztességes ellátás kell, melyet csak a jobban díjazott, vagy másként vagyonra szert tett lelkésztársak adhatnak, míg a csekélyül díjazottak s más jövedelemre nem támaszkodhatók — nem. De ha adhatnának is és minden megvénhedt pásztor képesítve lenne is segédet tartani, az a körülmény, hogy segédlelkész az egyház felvirulására soha sem hathat oly sikerrel, mint a rendes lelkész, mindig fenhagyja a megvénhedt s gyengült lelkészek nyugdíjazásáról gondoskodás égető szükségét.

Ne tekintgessünk tehát mi sem az országos domesztikára, sem a Baldácsi-alapra, sem a konvent még mindig lezárva levő forrásaira; hanem segítsünk magunk magunkon; mondjuk ki, hogy gyámintézetünket nyugdíjintézetté akarjuk kinevelni. Erős akarat, áldozatkészség, hü kezelés mellett azzá lesz az és pedig nem sokára. Gyámintézetünk multjának meggondolása eloszlathatja e feletti kétségünket s megadhatja a kegyes ösztönt a munkához. Ha magunk is

igyekezzünk: Isten áldó segedelme velünk lesz és támogat; jutalmunk meg lesz a lelkiismeret jóváhagyó szavában s azon öntudatban, hogy nyomainkat nem hordja be egészen a feledékenység homokja, marad utánunk egy azokat jelző szilárd oszlop, melyet az utánunk jövők kegyelettel ápolnak, tovább építenek, hogy annak árnyékában mindazok mendeiket találjanak s meg is pihenhessenek, kik a hosszú munka után megfáradtak és az élet estvéjén pihenés után óhajtoznak.

J e g y z e t e k a z e l ő b b i e k h e z .

1. Az egyházkerületi központi bizottság tagjai voltak: Péchi Ujfalusi Péchy Imre főkurátor, Fazekas György, Décsi Borbély János esperes, Péli Nagy Gábor s. gondnok, Komlósi Dániel tanácsbíró, Kerekes Ferencz professor és az indítványozó Szoboszlai Pap István, generalis notarius.

2. Az egyházmegyei bizottság tagjai voltak: Décsi Borbély János esperes, Sólyom Balázs jegyző, Péli Nagy Gábor s. gondnok, Karap Sándor és Bunyai Zsoldos Ferencz világi tanácsbírák.

3. a) Az intézeti szabályzat megállapításakor az egyházmegyében következő lelkipásztorok működtek:

Acsádon: Enyedi Kolhász Péter, †

Böszörményben: Décsi Borbély János esperes, †

„ Benedek Lajos prosenior, †

Csegén: Veszprémi Gábor, †

Dadán: Igaz Pál, †

Dobon: Bagdi Sándor, †

Eszláron: Nagy Károly, †

Földesen: Nagy Sándor, †

Hadházon: Bartha Mihály, †

Ladányban: Kálmán Lajos, jelenleg él.

Lökön: Papp Sámuel, jelenleg b. m. ujjvárosi lelkész,

Nagyfalu: Fazekas György, †

Nádudvar: Baksay Dániel, †

Nánás: Igmándi Mihály, †

„ Varga Lajos, †

V.-Pércs: Jobbágy János, †

Saáp: Zelizi Károly, †

Szent-Mihály: Borsányi János, †

Szoboszló: Józsa János, †

„ Szivos Mihály, †

Szovát: Dombi János, †

Tetétlen: Jakab Antal, †

M.-Ujjváros: Sólyom Balázs, †

N.-Ujjváros: Demjén János, †

b) Bekebelezési díj, melyet egyház, lelkész egyenlően fizet, 1827. Dadán eként osztályoztatott:

I. H.-Böszörmény, H.-Szoboszló, H. Nánás, H.-Hadház 12 frt.

II. Dada, Dob, Földes, Ladány, Lök, Nádudvar, Pércs, Szovát, Szent-Mihály. M.-Ujjváros 8 frt.

III. Acsád, Csege, Eszlár, Nagyfalu, Saáp, Tetétlen, N.-Ujjváros 4 frt.

Változási díj, melyet egyház, lelkész fizet különbség nélkül, 2 frt.

Consensus és tanítók facultatioja 2 frt.

Mindezen illetékek az egyházmegyei közpénztárat illetik; később azonban a lelkész által fizetendők a gyámintézetnek lettek felajánlva.

c) Gyámintézeti alapítványra vonatkozólag 1843. ápr. 26.

A) Egyházak osztályzata.

I. Böszörmény, Nánás, Szoboszló, 3 egyház p. 8 frt	24 frt.
II. Hadház, Szent-Mihály, Nádudvar, Ujváros, Ladány, Földes, 6 egyház p. 6 frt	36 "
III. Pércs, Szovát, Dob, Dada, 4 egyház p. 4 frt	16 "
IV. Lök, Eszlár, Csege, Tetétlen, Saáp, N.-Ujváros, 6 egyház p. 3 frt	18 "
V. Nagyfalú, Acsád, 2 egyház, p. 2 frt	4 "
Együtt	98 frt.

Ez az osztályzás kötelező erőre nem emeltetett s életbe sem lépett.

B) Lelkész állomások osztályzata.

I. Böszörmény, Nánás, Szoboszló, Hadház, M.-Ujváros, Ladány, Földes, Szent-Mihály, Nádudvar, 12 állomás p. 10 frt	120 frt.
II. Pércs, Szovát, Dada, Dob, 4 állomás p. 8 frt	32 "
III. Eszlár, Csege, Lök, Tetétlen, Saáp, N.-Ujváros, 6 állomás p. 6 frt	36 "
IV. Nagyfalú, Acsád, 2 állomás, p. 3 frt	6 "
Együtt	194 frt.

Az évi részvény osztályzat szerint:

10, 8, 6, 3 forintra szabatott váltóban, vagyis pengő pénzben összesen 77 frt 36 kr. Miként ezek a Csegén kinevezett küldöttség javaslata alapján 1843. ápril 26-án a Böszörményben tartott gyűlés által elfogadott eredeti alapszabályokban láthatók.

4. Az 1845. márczius 11. m.-ujvárosi gyűlésen az intézet megalakulásáról jelentés az egyházkerületi gyűléshez felterjesztetni rendeltetett.

5. 1847. márczius 10. Böszörményben az 1843-ban megállapított osztályzat, részvényfizetést illetőleg eként lett módosítva:

I. Böszörmény, Nánás, Szoboszló, Hadház, Nádudvar, Ladány, Szent-Mihály, M.-Ujváros, 8 állomás után alapítvány 10 frt, részvény 4 frt.

II. Dada, Dob, Földes, Pércs, Szovát, 5 állomás után alapítvány 8 frt, részvény 3 frt 20 kr.

III. Csege, Eszlár, Lök, Saáp, Tetétlen, 5 állomás után alapítvány 6 frt, részvény 2 frt 40 kr.

IV. Nagyfalú, Acsád, 2 állomás után alapítvány 3 frt, részvény 1 frt 20 kr.

6. 1848. évi részvényt először fizettek: Benedek Lajos, Bagdi Sándor, Józsa János, Fazekas György, Dombi János, Kálmán Lajos, Varga Lajos, Bartha Mihály az 1843. évi alapítók közül és Enyedi Kolhász Péter új alapító.

7. 1849. évit Igaz Pál. 1850. évit Súlyom Balázs, Demjén János.

8. 1849. Pápai Imre, Pethő Bálint.

9. Az innen kinevezett küldöttség tagjai: Baksay Dániel, Bartha Mihály, Pápai Imre egyházi részről, Nagy István, Juhos Gergely, Erdelyi István világi részről.

10. Az intézet részvényes tagjai: 1848 óta: Benedek Lajos, Bartha Mihály, Bagdi Sándor, Józsa János, Fazekas György, Dombi János, Kálmán Lajos = 7.

1849 óta: Igaz Pál, Pápai Imre, Pethő Bálint = 3. (1853. és 54. Révész Imre m.-ujvárosi, innen szentesi lelkész.)

1851. Sarkadi N. Zsigmond = 1.

(Szalai István 1853—59. szentmihályi, innen szentesi lelkész.)

1853. Bakoss Gábor földesi, Kántor István saápi, Rosztomili, később Dicsőfi József n.-ujvárosi lelkész = 3.

1856. Tóth Miklós t. löki, azután szentmihályi = 1.

1857. Szívos Mihály h. szoboszlói, 1848-tól számított hátrálékát fizetve = 1.

1859. Soltész Farkas tetétleni (alapítvány 1858-tól fizetve) = 1.

1860. Boruzs Lajos t. löki (1859 alapítv.) = 1.

1861. Sárjai József acsádi (alapítv. 1864) = 1.

Összesen 19.

11. Nem voltak ez időszakban tagok:

Baksai Sámuel, Papp Sámuel, Igmándi Mihály és Pákozdi Lajos. — Nánás Varga Lajos lemondása folytán üres volt.

12. Ezen küldöttség tagjai voltak: Bartha Mihály és Pápai Imre lelkészek.

13. A löki gyűlésen Baksai Dániel nádudvari és Papp Sámuel m. b. ujvárosi lelkészek bejelentették, hogy ők a lelkészgyámolda tagjai nem lesznek soha. A gyűlés tehát elrendelte, hogy neveik a tagok sorából, az utánok jegyzett hátrálékok a pénztári bevételi alapok rovatából törültesenek ki.

14. Az ugynevezett domesztika 133 frt 93 krt foglalt magában, melyből 100 frt utána 6% 15 évig a debreczeni segélyegylet pénztárába lett beszolgáltatva, 1879-ben pedig maga a tőke fizettetett be; 33 frt 93 kr pedig a gyámintézet pénztárba olvasztatott.

15. Ozsváth Lajos nádudvari lelkész volt első azok közt, kik első évi lelkész illetékek felét stolán kívül az intézet pénztárába fizették.

16. Az állandó számvevő küldöttség tagjai: Kálmán Lajos elnök, Kántor István, Ozsváth Lajos lelkész és Nagy István egyházmegyei világi részről tanácsbíró. Ezek közül Nagy István a számadás vizsgálatnál egyszeri jelenléte után 1873. szeptember 25-én elhalt, helyére más nem neveztetett. A többiek a számadást a tagok lakásán megállapított sorrendben vizsgálják évenként.

17. Az évi részvény fizetésre nézve módosított osztályzat ez:

I. P.-Ladány, H.-Böszörmény, Nádudvar, H.-Nánás, H.-Hadház, Szent-Mihály, M.-Ujváros, H.-Szoboszló, együtt 11 állomás után az évi részvény 4 frt.

II. Csege, Földes, Szovát, T.-Dob, V.-Pércs, Tetétlen, 6 állomás után évi részvény 3 frt 20 kr.

III. T.-Dada, T.-Eszlár, N.-Ujváros, T.-Lök, 4 állomás után évi részvény 2 frt 40 kr.

IV. Nagyfalu, Acsád, Saáp, H.-Dorog, 4 állomás után évi részvény 1 frt 20 kr.

18. 1877—1880-ig 325 frt, 1881—1883-ig 343 frt o. é.

19. Ez az indítvány az alapszabályzat 7. 5. c. pontja ellen keletkezett. — Indítványozó t. i. ennek beadása és reményelt elfogadása által akarta könnyíteni a feletti aggodalmát, hogy ha a nevezett cikkely által rendelt segélyezési összeg a következő évben, melyben a pénztári tőke 10,000 frtot haladni fog, (a most segélyezésre szorult két olyan özvegy érdekében, kiknek férjeik ketten sem fizettek életökben 25 frtot a gyámintézeti pénztárba, — egy olyan nyugalmazott lelkész javára, ki annak a lelkész állomási illetéknek, melyről lelépett, a stolán kívül felét élvezi) folyóvá leend, s a pénztár eddigi emelkedését csökkenteni fogja: akkor majd képtelenné válik azoknak tisztességes évi segélylyeli gyámolítására, kiknek férjeik, illetőleg szüleik évtizedeken keresztül vonták el maguktól különben is szűken mért jövedelmeik azon részét, melyből gyámintézeti részvényeiket évenként az intézet pénztárába fizették.

20. A földesi értekezleten 14 lelkész volt jelen. Ezek az indítványnak részvény emelésre vonatkozó pontja felett részben a háromszoros, részben az ötszörös emelést pártolták. — A kérdést szavazat döntvén el, 10 szóval 4 ellen az ötszörösítés lett elfogadva. Ötszörösítés mellett szavaztak: Pápai Imre, Bartha Mihály, Soltész Farkas és László, Bakóczy János, Csiszár Sámuel, Sarkadi N. Zsigmond, Veres Lajos, Saárai József, Bakoss Gábor. Háromszorosítás mellett: Kálmán Lajos, Tóth Miklós, Katona Endre, Szeremlei József.

21. Az intézet tagjai 1862—1877-ig terjedő kornak végén:

1848 óta: Bartha Mihály, Kálmán Lajos = 2.

1849. Pápai Imre, Pethő Bálint = 2.

1851. Sarkadi N. Zsigmond = 1.

1853. Kántor István, Bakoss Gábor = 2.

1856. Tóth Miklós = 1.

1859. Soltész Farkas = 1.

1860. Boruzs Lajos = 1.

1861. Saárai József = 1.

(1862—65. Sáfrán Zsigmond, most téglási lelkész.)

1864. Pákozdi Lajos (1864-ben lett taggá, a mikor 1861-től számított részvényeit kifizette) = 1.

(Debreczeni Lajos 1864. és 65. lemondott és Debreczenben magánzó.)

1865. Soltész László, Szabó Lajos = 2.

1866. Szeremlei József, Csiszár Sámuel, Katona Endre = 3.

(Katona Endre 1866-ban lett taggá, a mikor 1861 óta számított részvényeit kifizette.)

1867. Veres Lajos, Ozsváth Lajos = 2.

(1868. Illyés Lajos losonczyi lelkész.)

1869. Szücs Gábor = 1.

1870. Bakóczy János = 1.

1873. Zsigmond Sándor = 1.

1875. Hoffman Dávid = 1.

1877. Fodor Bénéiamin = 1. (1869 óta számított hátralékait kamatostól együtt befizette.)

Együtt: 24.

22. Alapítványi tőke látszólag 100 frttal kevesebb, mint az előbbi korszak végén. Oka az, mert Nagy Imre 200 régi frt alapítványát befizette 1864-ben s ez a pénztári állományba olvadt. Jozsa János pedig 1865-ben 100 frt alapítványt tett ujonnan.

23. Az egyházak által következő kegyadományok szavaztattak meg:

Földes tett 100 frt alapítványt s eddig évenként fizetett 2 frt helyett ennek 8% kamatját fizeti.

Acsád eddig 10 kr helyett 1883 óta 2 frt.

Böszörmény 100 forint régi alapítványa 6% kívül 1878 óta 34 frt.

Csege 1878-ban 6 frt.

Dada előbb 3 frt, 1883-ban 6 frt.

Dob 1878-ban 12 frt.

Dorog 1878-ban 4 frt.

Eszlár 1878-ban 6 frt.

Földes 1878-bani alapítványa után 8 frt.

Hadház régi alapítványa után 6 frt, mert 1878-ban tett 6 frtját visszavonta.

Ladány 10 évi kötelezettséggel 10 frt.

Lök 1878 óta 6 frt.

Nagyfalu előbb 10 kr, 1878 óta 20 kr.

1878-ban 70 frt alapítványt tett; de holt tőke, mert kamatját nem fizeti.

Nádudvar 1878-ban 12 frt.

Nánás 100 frt régi alapítvány 6% kívül 1878 óta 18 frt.

Pércs 1878 óta 5 frt.

Saáp 1878 óta 4 frt.

Szent-Mihály 1878 óta 12 frt.

Szoboszló 1878 óta 24 frt.

Szováth 1878 óta 12 frt.

Tetétlen 1878 óta 8 frt.

M.-Ujváros előbb 2, azután 1 frt, 1883 óta 5 frt.

N.-Ujváros előbb 1, 1883 óta 2 frt.

Együtt 188 frt.

24. Uj lelkészek első évi fizetések felét eként fizették: 1869-ben Ozsváth Lajos, ettől számítva 3 évben egyenlő részben 300 frt.

1871-ben Bakóczy János 260 frt.

1875-ben Hoffman Dávid 336 frt.

1883-ban Nagy Dániel 225 frt, első harmada 75 frt.

1883-ban Tóth Lajos 400 frt, első harmada 133 frt 34 kr.

Összesen: 1104 frt 34 kr.

25. Pénztárnok évi tisztelet díja 100 frt.

Egyházmegyei ügyvéd évi tisztelet díja 12 frt.

26. Szívos Mihálynénak 1879 óta 100 frt.

Sarkadi N. Zsigmondnénak 300 frt.

27. Alapító és részvényes tagok 1883 végén:

1848 óta és így 36 éves tag Kálmán Lajos 1

1849 " " 35 " " Pethő Bálint 1

1853 " " 31 " " Bakoss Gábor 1

1853 " " 31 " " Kántor István 1

**

1856 óta és így 28 éves tag	Tóth Miklós	1
1859 " " 25 " "	Soltész Farkas	1
1860 " " 24 " "	Boruzs Lajos	1
1861 " " 23 " "	Sáarai József	
1861 " " 23 " "	Pákozdi Lajos	
1861 " " 23 " "	Katona Endre	3
1865 " " 19 " "	Soltész László	
1865 " " 19 " "	Szabó Lajos	2
1866 " " 18 " "	Szeremley József	1
1867 " " 17 " "	Ozsváth Lajos	
1867 " " 17 " "	Veres Lajos	2
1869 " " 15 " "	Fodor Bénéámin	1
1870 " " 14 " "	Szücs Gábor	
1870 " " 14 " "	Bakóczy János	2
1873 " " 11 " "	Zsigmond Sándor	1

1874 óta és így 10 éves tag	Hoffman Dávid	1
1878 " " 6 " "	Láposy János	1
1882 " " 2 " "	Nagy Dániel	1
1883 " " 1 " "	Szabó Lajos h.	
1883 " " 1 " "	Tóth Lajos	2
		<u>Együtt: 24</u>

Szolgált 1839 óta az egyházmegyében 55 lelkész, kik közül elhalt 25, kilépett és él 5. Szolgálatban van 25, köztük Papp Sámuel, ki az intézetnek nem tagja.

Dicsőfi József, volt n.-ujvárosi lelkész, jelenleg a debreczeni kollegiomban s. könyvtárnok, az arra jogositott utódainak nem 300, hanem csak 100 forint évi segély járulékot biztosít halála esetére.

Bakoss Gábor,

földesi ev. ref. lelkipásztor. egyházmegyei tanácsbíró és lelkészgyámoldai pénztárnok.